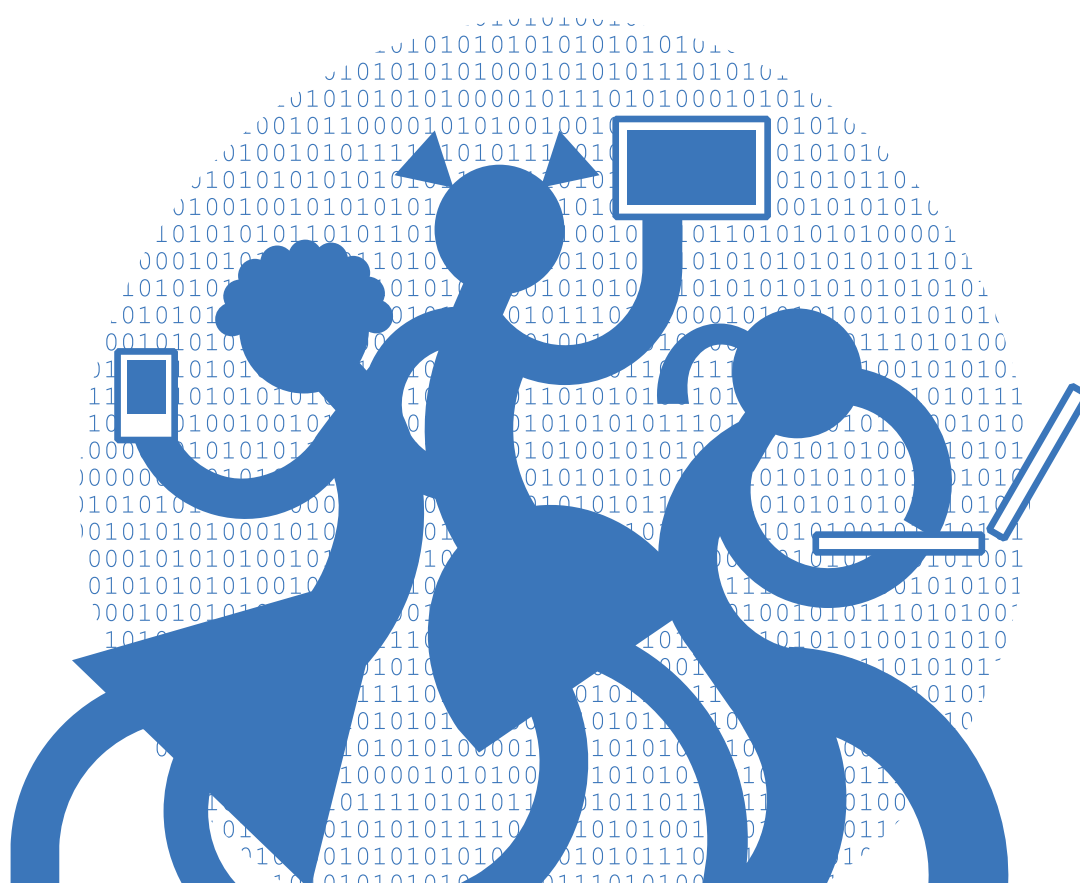

AGENTKI CYFROWEJ ZMIANY

KOMPETENCJE CYFROWE KOBIEC W POLSCE

JUSTYNA POKOJSKA

RAPORT DELab UW

2015

delab.uw.edu.pl
delab@uw.edu.pl

DELAB

AGENTKI CYFROWEJ ZMIANY

KOMPETENCJE CYFROWE KOBIEC W POLSCE

Justyna Pokojska

DELab UW 2015

delab.uw.edu.pl
delab@uw.edu.pl

Autorka

JUSTYNA POKOJSKA

Redakcja merytoryczna: DR RENATA WŁOCH

Przygotowanie danych: MAŁGORZATA KOŁKOWSKA

Grafika: JOANNA STRELNİK

Skład i łamanie, modyfikacje projektu: MICHAŁ SŁAWIŃSKI

Copyright © DELab UW 2015

Cytowania publikacji:

DELab UW (2015), *Agentki Cyfrowej Zmiany. Kompetencje cyfrowe kobiet w Polsce*

SPIS TREŚCI

Kompetencje cyfrowe kobiet w Polsce	5
Polki 55+ na szarym końcu w Europie.....	6
Młode Polki doganiają Europę.....	10
Wszystko w telefonie.....	12
Informacje, komunikacja czy sprawy publiczne?	14
Z wielkiej „chmury” mały deszcz.....	15
Sieć do pracy czy do rozrywki?	22
A może zakupy bez wychodzenia z domu?	25
E-krytycyzm Polek.....	26
Co z tego wynika?	28
Fakty, fakty, fakty.....	29

DELab UW

ul. Dobra 56/66
00-312 Warszawa
tel. +48 22 552 70 01

www.delab.uw.edu.pl
email: delab@uw.edu.pl

KOMPETENCJE CYFROWE KOBIEŃ W POLSCE

DLACZEGO WARTO BADAĆ KOMPETENCJE CYFROWE WŚRÓD KOBIEŃ?

Według badań Komisji Europejskiej pt. *Digital Competences in the Digital Agenda* grupą najbardziej narażoną na **niedostatek kompetencji cyfrowych**, a przez to wykluczenie z dostępu do sektora usług ICT (*Information and Communication Technologies* – Technologie Informacyjno-Komunikacyjne), są kobiety, a szczególnie kobiety w wieku 55+. Umiejętności komputerowe są niezbędne, by móc w pełni wykorzystywać potencjał, jaki niesie za sobą postęp technologiczny. Z perspektywy rynku pracy, upowszechnianie kompetencji cyfrowych w społeczeństwie stymuluje rozwój kapitału ludzkiego, prowadząc do wyraźnego wzrostu produktywności pracowników¹. W makroskali przekłada się to na widoczny wzrost gospodarczy i podniesienie wskaźników efektywności gospodarczej społeczeństwa.

CZEGO DOTYCZY TEN RAPORT?

Raport jest próbą odpowiedzi na pytanie, w jakich sferach aktywności w sektorze ICT przejawiają się największe dysproporcje w posiadanych kompetencjach cyfrowych pomiędzy kobietami w Polsce i w innych krajach europejskich, a także za pomocą jakich środków można doprowadzić do ich zniwelowania. Określenie stopnia cyfrowego wykluczenia Polek oraz sfer ich relatywnie mniejszej aktywności technologicznej umożliwi opracowanie i implementację skutecznego programu zaradczego. Na podstawie danych Eurostatu można wnioskować, że **kobiety w Polsce posiadają generalnie niższy poziom kompetencji cyfrowych niż ich rówieśniczki z krajów tzw. „starej” i „nowej” Unii**, biorąc pod uwagę takie aktywności, jak korzystanie z dysku sieciowego (tzw. „chmury”), robienie zakupów *on-line* czy używanie internetowych edytorów tekstu i zdjęć.

DO CZEGO MOŻNA WYKORZYSTAĆ TEN RAPORT?

Analiza aktywności kobiet w przestrzeni wirtualnej oraz ocena posiadanych przez nie umiejętności komputerowych jest jednym z elementów diagnozy poziomu kompetencji cyfrowych w społeczeństwie polskim. Aby wdrożyć skuteczne działania mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu niektórych grup społecznych z sektora usług ICT, niezbędna jest rzetelna ocena ich sytuacji. Raport służy zobrazowaniu sytuacji polskich kobiet.

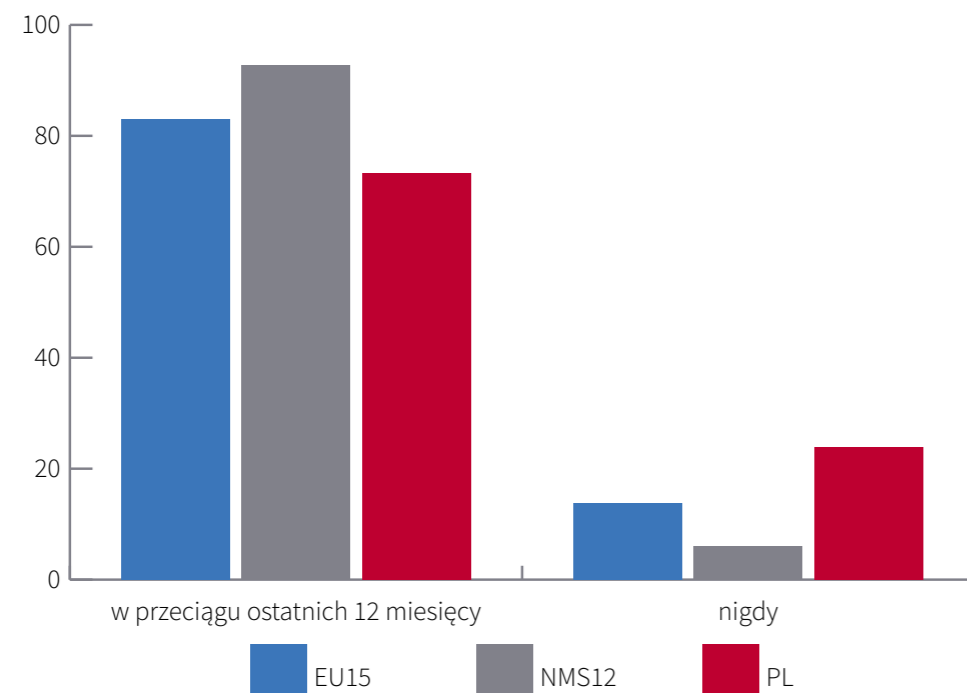
¹ *Digital Competences in the Digital Agenda*, s. 96.

POLKI 55+ NA SZARYM KOŃCU W EUROPIE

Analizę rozpocznie diagnoza częstotliwości korzystania przez polskie kobiety z nowych technologii (w tym przypadku – z komputerów) oraz porównanie uzyskanych wyników z danymi z innych krajów europejskich (EU15 i NMS12²).

WYKRES 1

Korzystanie z komputera przez kobiety w Polsce, krajach UE15 i NMS12 (dane w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

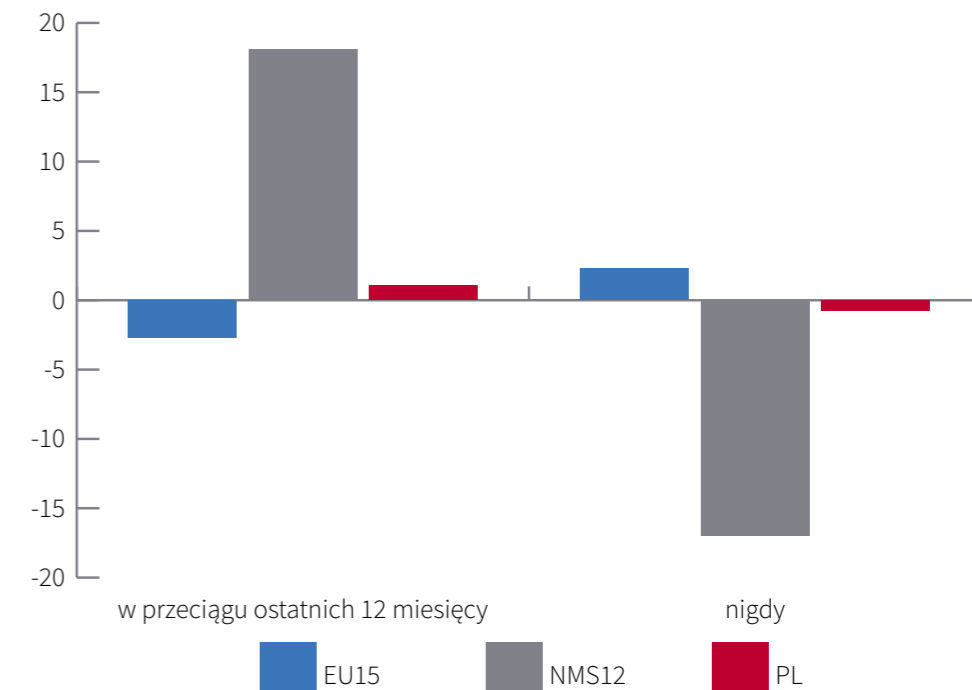
Pod względem użytkowania komputera w przeciągu ostatnich dwunastu miesięcy polskie kobiety pozostają daleko w tyle za mieszkankami krajów „starej” Unii, a zarazem przodują w kwestii całkowitego niekorzystania z technologii komputerowej. Co ważne, **grupę kobiet najrzadziej korzystających z komputerów tworzą Polki 55+**, czym znacząco wyróżniają się na tle kobiet z grupy 55+ w innych krajach europejskich. **Wśród Polek w kategorii wiekowej 55+ zaledwie 37% badanych wykorzystywało komputer w ciągu ostatniego roku i aż 58% stwierdziło, że nie korzystało z komputera nigdy** (dla porównania – w krajach „starej” Unii kobiet 55+ całkowicie wykluczonych cyfrowo, tj. w ogóle niekorzystających z komputera, jest prawie o połowę mniej, tj. 32%).

² Mianem EU15 określane będą kraje członkowskie Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej do końca 2003 roku. Należą do nich: Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Szwecja, Wielka Brytania oraz Włochy. Kraje NMS12 (z ang. *New Member States*) to tzw. „nowi” członkowie UE, tj.: Słowacja, Czechy, Węgry, Słowenia, Litwa, Łotwa, Estonia, Malta, Cypr, Bułgaria, Rumunia i Chorwacja.

Interesujące wyniki przynosi też porównanie cyfrowej (komputerowej) aktywności polskich kobiet i mężczyzn, w kontekście podobnych danych z krajów tzw. „starej piętnastki” i nowych państw członkowskich UE. Co ciekawe, w przypadku Polski mamy do czynienia z niewielką nadreprezentacją kobiet wśród użytkowników komputera w przeciągu ostatnich dwunastu miesięcy, podczas gdy pośród osób zupełnie niekorzystających z komputerów znalazło się relatywnie więcej mężczyzn.

WYKRES 2

Porównanie aktywności kobiet i mężczyzn pod względem korzystania z komputera w Polsce i w krajach EU15 oraz NMS12 (różnice w punktach procentowych)

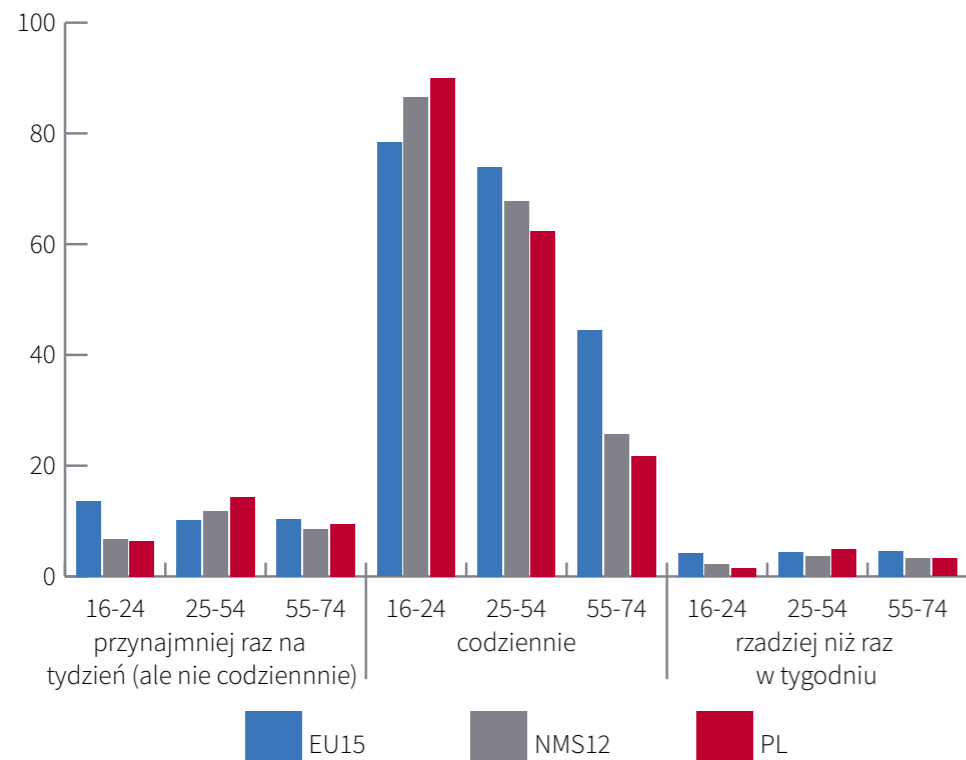
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Zdecydowanie największe dysproporcje pomiędzy kobietami a mężczyznami korzystającymi z nowych technologii występują w krajach NMS12 i sięgają nawet 18 punktów procentowych (w przypadku nadwyżki kobiet korzystających z komputera w ciągu ostatniego roku). Co ciekawe, w krajach „starej piętnastki” obserwujemy odwrotną zależność – wśród osób, które nigdy nie korzystały z urządzeń cyfrowych (komputerów) przeważają kobiety, podczas gdy w grupie użytkowników komputerów w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy – większość stanowią mężczyźni.

Patrząc na wyraźnie mniejsze różnice między polskimi kobietami i mężczyznami korzystającymi z urządzeń ICT można odnieść wrażenie, że – na tle innych krajów europejskich – polskie społeczeństwo znajduje się w relatywnie lepszej sytuacji i przejawia mniej tendencji dyskryminacyjnych. Trzeba jednakże pamiętać, że w porównaniu z innymi państwami UE obywatele Polski, a w szczególności osoby starsze, nadal nieco rzadziej korzystają z komputerów niż inni obywatele UE.

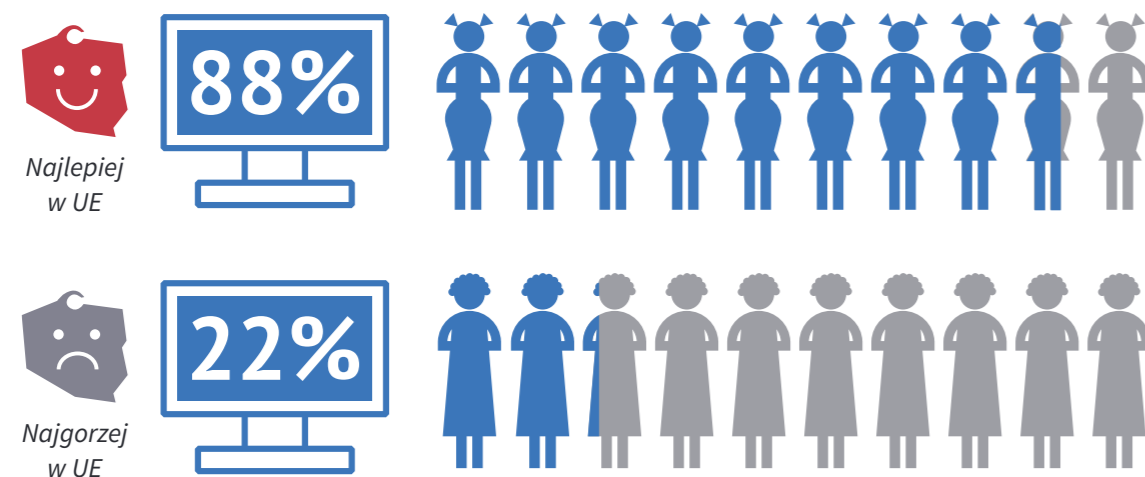
WYKRES 3

Częstotliwość korzystania z komputera wśród kobiet w Polsce i w innych krajach UE (UE15, NMS12) w podziale na kategorie wiekowe (dane w procentach)

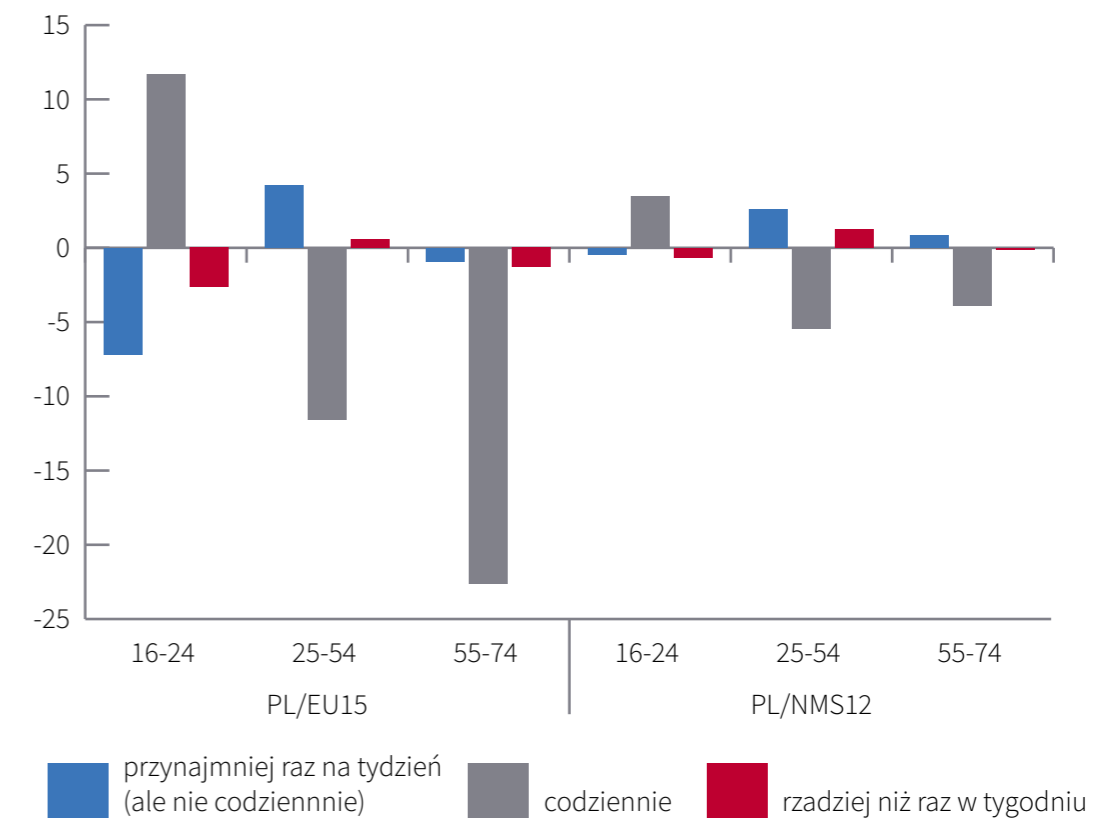
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Jeśli chodzi o częstotliwość korzystania z nowych technologii ICT (tutaj – z komputerów), na podkreślenie zasługuje fakt, że **młode Polki wyraźnie wyróżniają się na tle kobiet z krajów EU15 i NMS12, deklarując najwyższą częstotliwość korzystania z komputera** (odpowiedź „codziennie” wskazało prawie 88% pytaných). Niestety, tendencja ta zanika wraz z wiekiem i w podgrupie kobiet 55+ Polki uzyskują jeden z najniższych wyników w Europie (a najniższy w przypadku odpowiedzi „codziennie”, której udzieliło tylko 22% badanych).

WYKRES 4

Różnice w częstotliwości korzystania z komputera pomiędzy kobietami w Polsce a w krajach EU15 i NMS12 (w punktach procentowych)

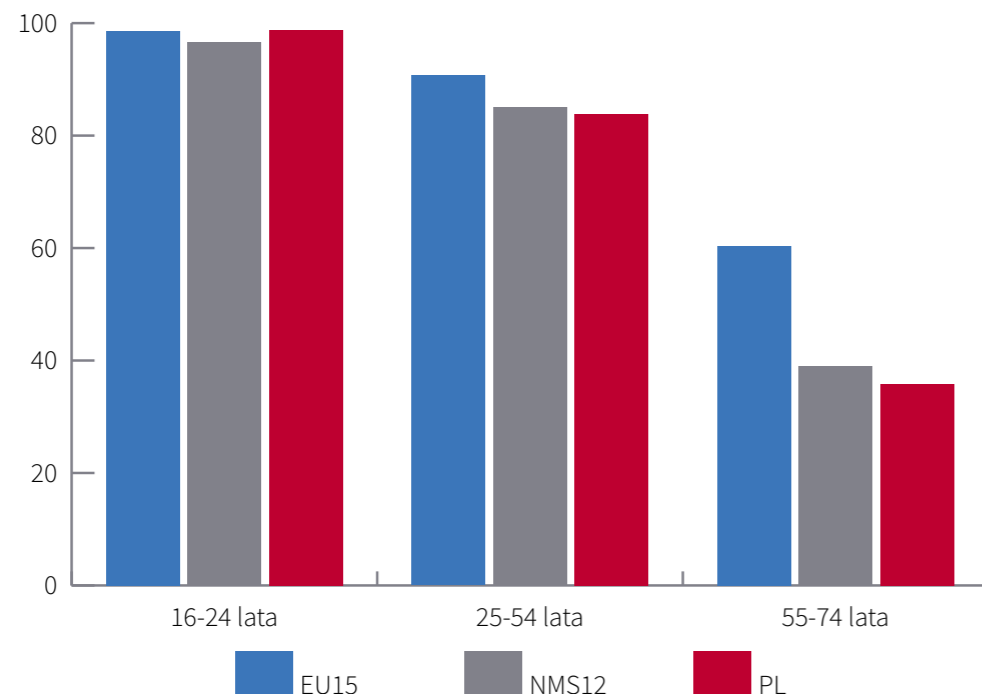
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

MŁODE POLKI DOGANIAJĄ EUROPE

W dobie wszechobecnej technologii informatycznej jedną z naturalnych umiejętności niezbędnych do funkcjonowania w środowisku cyfrowym jest **korzystanie z Internetu**. W tym zestawieniu przodują kobiety młode, w wieku 16–24 lata (Wyk. 5). Co ważne, prawidłowość ta obserwowana jest zarówno w Polsce, jak i w krajach „starej piątnastki” oraz wśród nowych krajów członkowskich.

WYKRES 5

Korzystanie z Internetu w ciągu ostatniego roku przez kobiety z krajów UE (Polska, EU15 i NMS12) w podziale na kategorie wiekowe (dane w procentach)

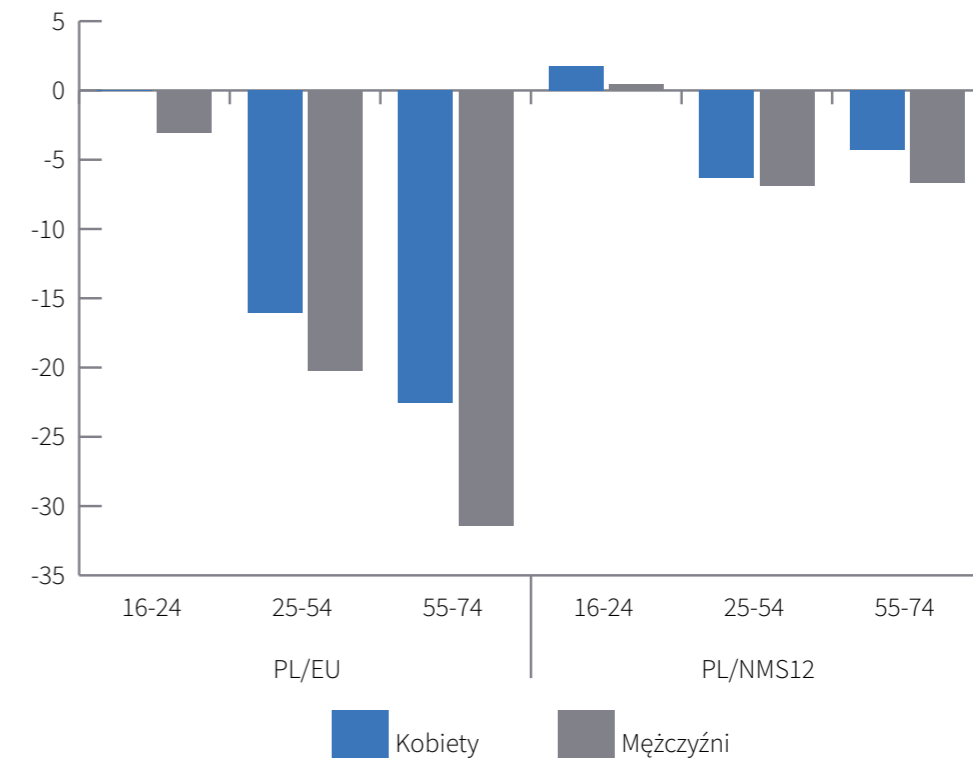
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Na szczególną uwagę zasługuje wyjątkowo wysoki odsetek polskich młodych kobiet korzystających z sieci internetowej nie rzadziej niż ich zachodnioeuropejskie rówieśniczki (różnica niespełna 2 pp.). **Najniższy odsetek użytkowników Internetu w Unii Europejskiej obserwowany jest wśród kobiet w grupie wiekowej 55+, spośród których niechlubne ostatnie miejsce zajmują Polki** (zaledwie 36% z nich deklaruje korzystanie z sieci internetowej).

Dla pełnego zobrazowania i zrozumienia zjawiska cyfrowego wykluczenia kobiet, istotne wydaje się również porównanie danych dotyczących kobiet z danymi dotyczącymi mężczyzn, którzy – jak pokazują dane wbrew powszechnym stereotypom – rzadziej sięgają po nowe technologie niż ich rodaczki.

WYKRES 6

Codziennie korzystanie z Internetu – różnice między Polską a krajami EU15 i NMS12 w podziale na kategorie wiekowe kobiet i mężczyzn (w punktach procentowych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W grupach wiekowych 25–54 oraz 55+ zarówno kobiety, jak i mężczyźni w Polsce, znacząco rzadziej korzystają z Internetu niż mieszkanki i mieszkańcy krajów „starej” Unii oraz nowych państw członkowskich.

Jedynie najmłodszy Polacy i Polki w porównaniu z mieszkańcami krajów NMS12 uzyskują nieznaczną przewagę w częstotliwości korzystania z Internetu, choć przewaga ta jest minimalna (niespełna 2 pp.).

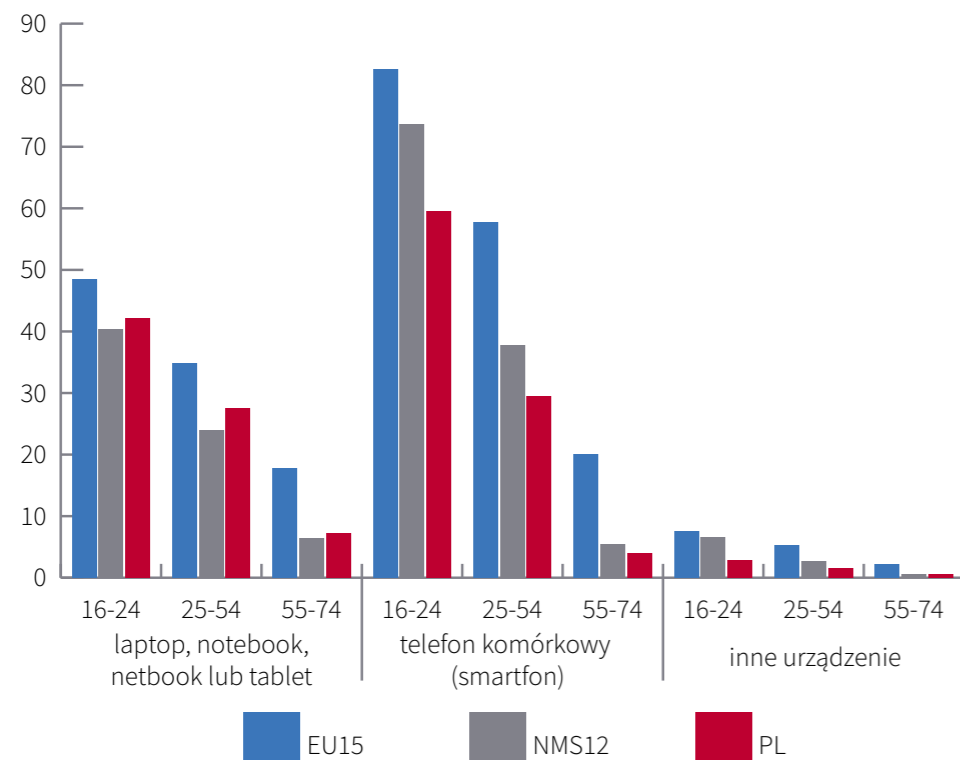
Porównując dane dotyczące korzystania z sieci internetowej przez kobiety i mężczyzn w Polsce oraz ich rówieśników w krajach EU15 i NMS12 można zauważyć, że w przypadku mężczyzn różnica ta jest wyraźnie większa niż wśród kobiet, w szczególności względem krajów starej UE. Na tle krajów EU15 i NMS12 polscy mężczyźni odstają od średnich unijnych bardziej niż ich rodaczki – **we wszystkich kategoriach wiekowych odsetek codziennych użytkowników sieci wśród polskich mężczyzn jest wyraźnie niższy niż wśród obywateli EU15 i NMS12**. Aktywność Polek w sferze cyfrowej jest znacząco większa niż Polaków, co może wynikać z faktu ich większej świadomości na temat korzyści płynących z umiejętnego korzystania z usług sektora ICT lub też z posiadania przez nie większych kompetencji cyfrowych. Warto zatem postawić pytanie, czy rzeczywiście polskie kobiety są w największym stopniu zagrożone wykluczeniem cyfrowym – zarówno z racji niedostatecznego dostępu do urządzeń ICT (komputerów), jak i ze względu na niedostatek kompetencji cyfrowych.

WSZYSTKO W TELEFONIE

Jednym z widocznych przejawów podążania za wymogami rzeczywistości cyfrowej jest bez wątpienia umiejętność korzystania z mobilnych urządzeń umożliwiających uzyskanie połączenia z Internetem.

WYKRES 7

Korzystanie z Internetu za pomocą urządzeń mobilnych w krajach UE (Polska, EU15 i NMS12) w podziale na kategorie wiekowe (dane w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

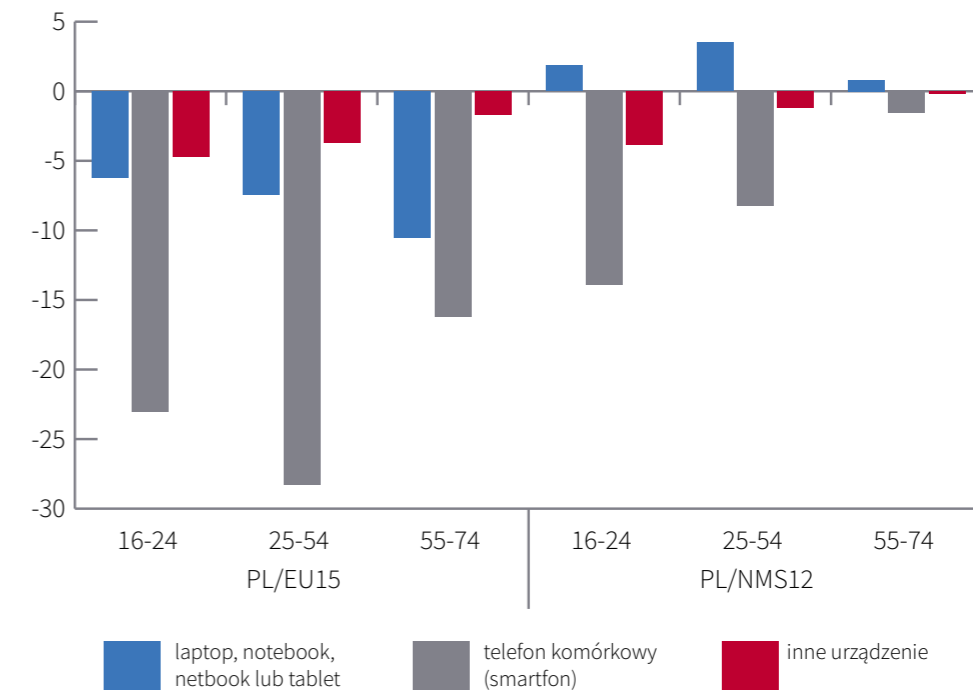
Wśród młodych mieszkańców krajów UE (zarówno EU15, jak i NMS12) dominującym urządzeniem, za pomocą którego uzyskiwane jest połączenie z siecią internetową, jest telefon komórkowy (z ang. *smartphone*). W krajach „starej” Unii prawie 80% młodych użytkowników Internetu łączy się z siecią za pomocą swojego *smartfona*, a w krajach NMS12 – 70%. Polska znajduje się pod tym względem na ostatnim miejscu w Europie, bowiem **wykorzystywanie telefonu komórkowego w celu połączenia z Internetem deklaruje w naszym kraju niespełna 60% młodych użytkowników sieci (w kategorii wiekowej 16–24 lata)**.

Co więcej, Polacy w wieku 55+ relatywnie najrzadziej łączą się z Internetem za pomocą telefonów komórkowych, podczas gdy w krajach „starej piętnastki” najczęściej osób z tej kategorii wiekowej korzysta z Internetu właśnie w telefonie komórkowym.

Jeśli chodzi o użytkowanie sieci internetowej przez polskie kobiety, to należy zauważyć, że nawet w porównaniu z mieszkankami krajów „nowej” Unii (do których jest nam relatywnie bliżej niż do krajów EU15), Polki znacząco mniej korzystają z Internetu w telefonie komórkowym, a różnice te w przypadku kobiet w wieku 16–24 lata wynoszą nawet 14 pp. (Wyk. 8).

WYKRES 8

Różnice w użytkowaniu Internetu przez kobiety w Polsce i w krajach EU15 oraz NMS12 (w punktach procentowych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Największe rozbieżności występują jednak przy porównaniu Polek w wieku 25–54 lata z ich rówieśnicami z krajów „starej piętnastki”. Widać wyraźnie, że **pod względem korzystania z telefonów komórkowych jako źródeł dostępu do Internetu Polki zostają w tyle za mieszkankami krajów Europy Zachodniej o prawie 30 pp.** To zauważalna różnica, która nie powinna ująć uwadze obserwatorów rynku usług ICT.

Warto przy tym podkreślić, że dla wielu Polek Internet jest nadal płaszczyzną aktywności podejmowanej wyłącznie przy pomocy komputera lub tabletu, co wyraźnie wyróżnia je na tle innych Europejek, chętniej korzystających z przenośnego łącza internetowego w telefonie komórkowym.

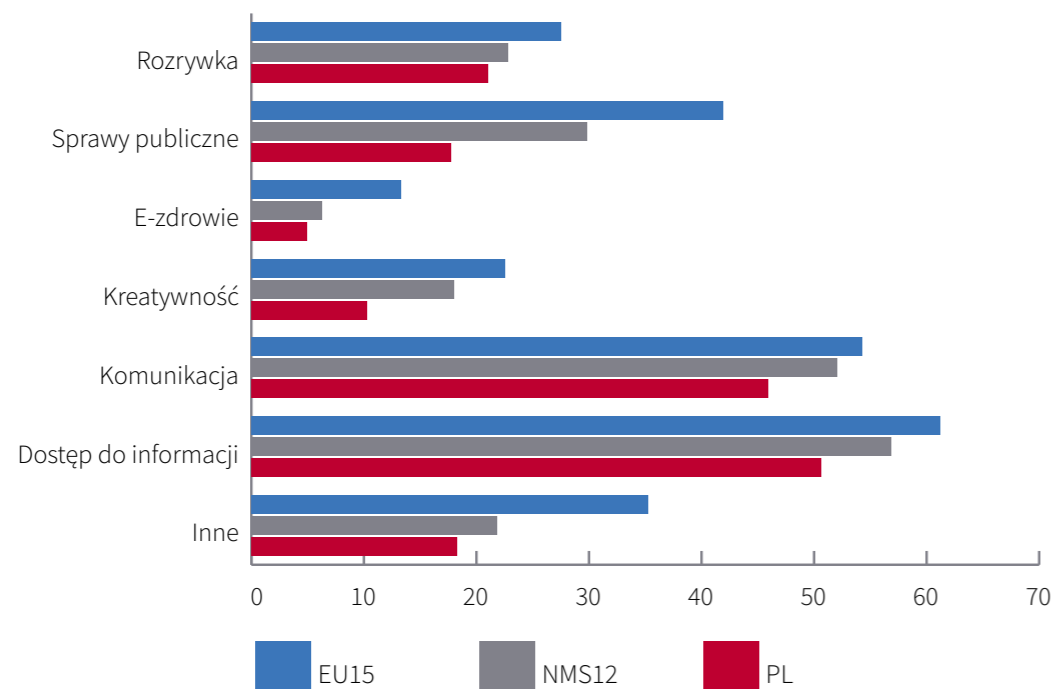

INFORMACJE, KOMUNIKACJA CZY SPRAWY PUBLICZNE?

Ciekawe wnioski płyną również z porównania obszarów aktywności podejmowanej przez Polki oraz mieszkanki krajów „nowej” i „starej” Unii w przestrzeni internetowej.

WYKRES 9

Płaszczyzny aktywności podejmowanej przez mieszkanki Polski, EU15 i NMS12 w przestrzeni internetowej (dane w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W każdej z wymienionych kategorii aktywności podejmowanej *on-line* Polki znajdują się na samym końcu, ustępując miejsca nie tylko mieszkankom krajów „starej piętnastki”, ale też kobietom z dwunastu nowo przyjętych krajów członkowskich UE. Największe różnice obserwujemy w przypadku korzystania z usług publicznych, w tym usług e-zdrowia, które deklaruje niespełna 5% polskich respondentek (podczas gdy w krajach EU15 odsetek ten wynosi przeszło 13%).

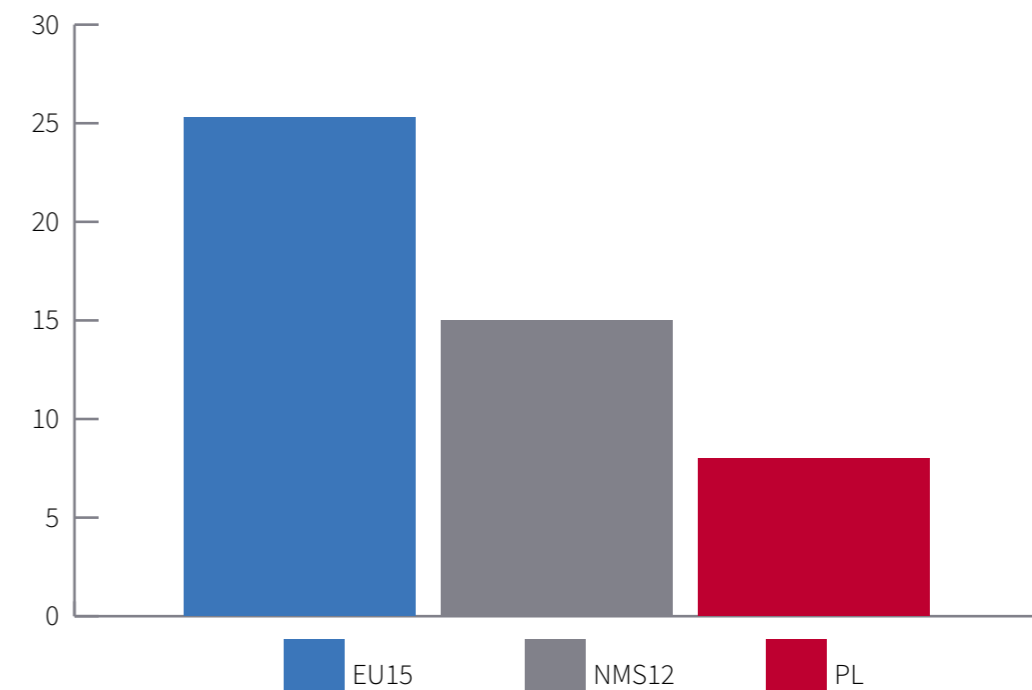
Polki, podobnie jak inne Europejki, najczęściej poszukują w Internecie informacji (ok. 50% użytkowniczek sieci), **a także komunikują się z rodziną i znajomymi** (46% pytanych). Najmłodsze z nich (kategoria wiekowa 16–24 lata) w porównaniu ze swoimi rówieśniczkami znacząco chętniej realizują się też w sferze działań kreatywnych (np. pisanie blogów), jak również częściej deklarują korzystanie z możliwości załatwienia spraw publicznych *on-line* (w tym uzyskiwania dostępu do usług medycznych). Młodzi Polacy natomiast przodują pod względem poszukiwania w sieci informacji oraz korzystania z różnych form rozrywki *on-line*.

Z WIELKIEJ „CHMURY” MAŁY DESZCZ

Dostęp do szerokopasmowego Internetu daje użytkownikom nie tylko możliwość poszukiwania informacji czy komunikowania się z najbliższymi, ale również stwarza przestrzeń do przechowywania praktycznie nieograniczonej ilości danych w obszarze dysku internetowego („chmury”). Należy przy tym pamiętać, że o ile korzystanie z rozmaitych form aktywności *on-line* (m.in. e-zdrowie, e-administracja czy portale rozrywkowe) nie wymaga od użytkowników zaawansowanych kompetencji cyfrowych, o tyle bieżące korzystanie z „chmury” powinno świadczyć o rozbudowanej świadomości cyfrowej, popartej pogłębionymi kompetencjami cyfrowymi. „Chmura” stwarza bowiem nie tylko możliwość zapisywania i przechowywania plików, ale też chroni je przed usunięciem (szczególnie przypadkowym) i umożliwia efektywną pracę nad współdzielonymi przez pracowników dokumentami użytymi w skomplikowanych projektach.

WYKRES 10

Używanie dysku internetowego („chmury”) przez kobiety w Polsce, w krajach EU15 i NMS12 (dane w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Analizując sytuację mieszkanki Polski, krajów EU15 i NMS12 pod względem wykorzystywania dysku sieciowego należy zauważyć, że **Polki wypadają w tym zestawieniu najstaniej – tylko nieco ponad 8% z nich deklaruje przechowywanie danych (tekstowych, zdjęciowych, muzycznych) w przestrzeni „chmury”**, podczas gdy w krajach „starej” Unii z dysku internetowego korzysta już co czwarta użytkowniczka sieci.

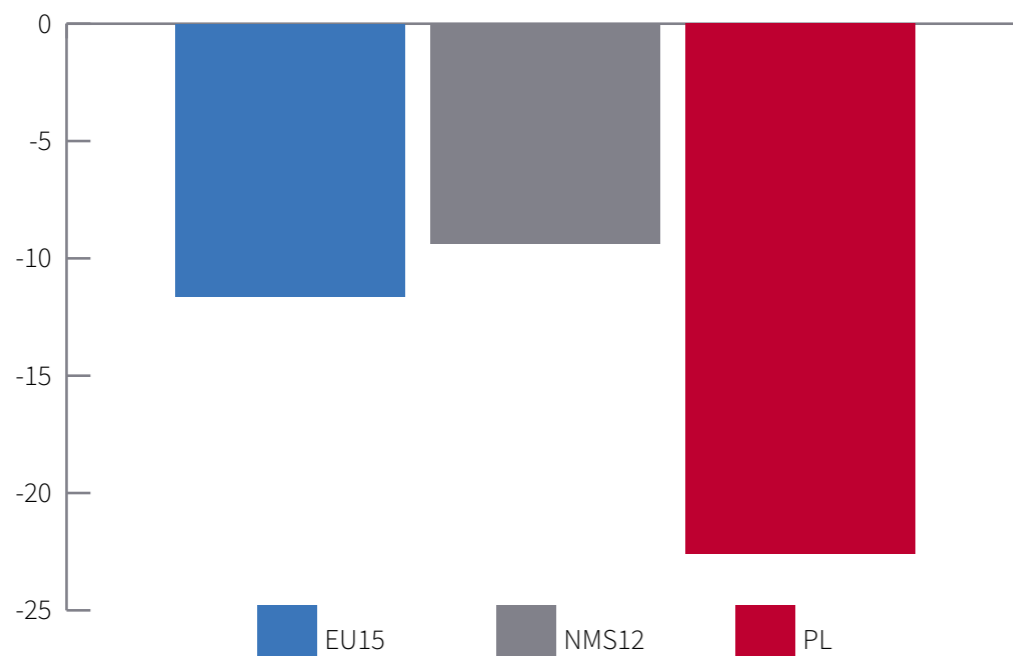
We wszystkich badanych krajach europejskich to mężczyźni wyraźnie częściej korzystają z „chmury”. **Największe różnice obserwowane są w Polsce, gdzie o przeszło 1/5 więcej mężczyzn niż kobiet korzysta z dysków internetowych.** Nieumiejętność korzystania z dysku sieciowego, czy też nieświadomość korzyści wynikających z jego użytkowania, można traktować jako jeden z korelatów przeciętnie niskich kompetencji cyfrowych obserwowanych wśród polskich kobiet.

Przyglądając się aktywności Polaków w sieci można zatem stwierdzić, że polscy mężczyźni najczęściej poszukują w Internecie informacji i rozrywki, jednocześnie deklarując większą świadomość zaawansowanych możliwości, jakie niesie za sobą korzystanie z technologii ICT, np. poprzez korzystanie z usług chmur internetowych. Kobiety natomiast chętniej aktywizują się w sferze kontaktów *on-line* (poprzez portale społecznościowe), jak również realizują swoje potrzeby kreatywne, pisząc blogi i prowadząc galerie zdjęciowe.

Polki rzadziej korzystają z bardziej zaawansowanych narzędzi ICT, w tym z „chmury”, a jeśli już decydują się na jej użytkowanie, najchętniej zapisują w niej zdjęcia, dokumenty tekstowe (w tym prezentacje multimedialne) oraz muzykę. Porównując deklaracje kobiet z innych krajów „nowej” i „starej” Unii można zauważyć, że jeśli chodzi o typ danych zapisywanych w przestrzeni sieciowej, wszystkie użytkowniczki „chmury” przechowują w niej podobne typy danych, wśród których przeważają obrazy i zdjęcia, pliki tekstowe oraz muzyka.

WYKRES 11

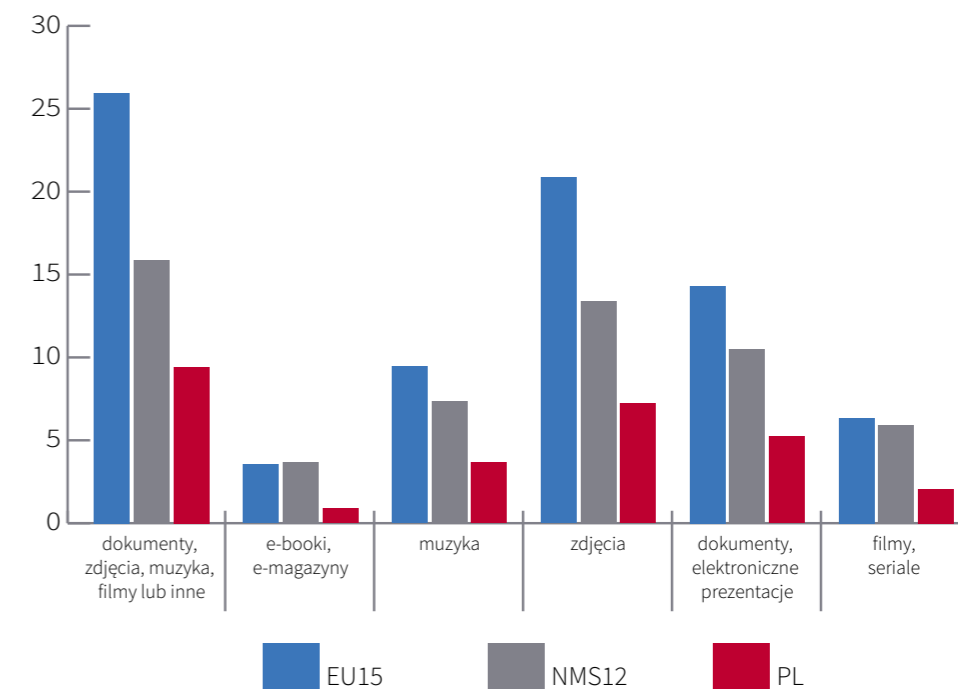
Korzystanie z dysku sieciowego – porównanie między mieszkańcami Polski, krajów EU15 i NMS12 (w punktach procentowych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

WYKRES 12

Typ danych przechowywanych na dyskach internetowych wśród kobiet z Polski, z krajów EU15 i NMS12 (dane w procentach)

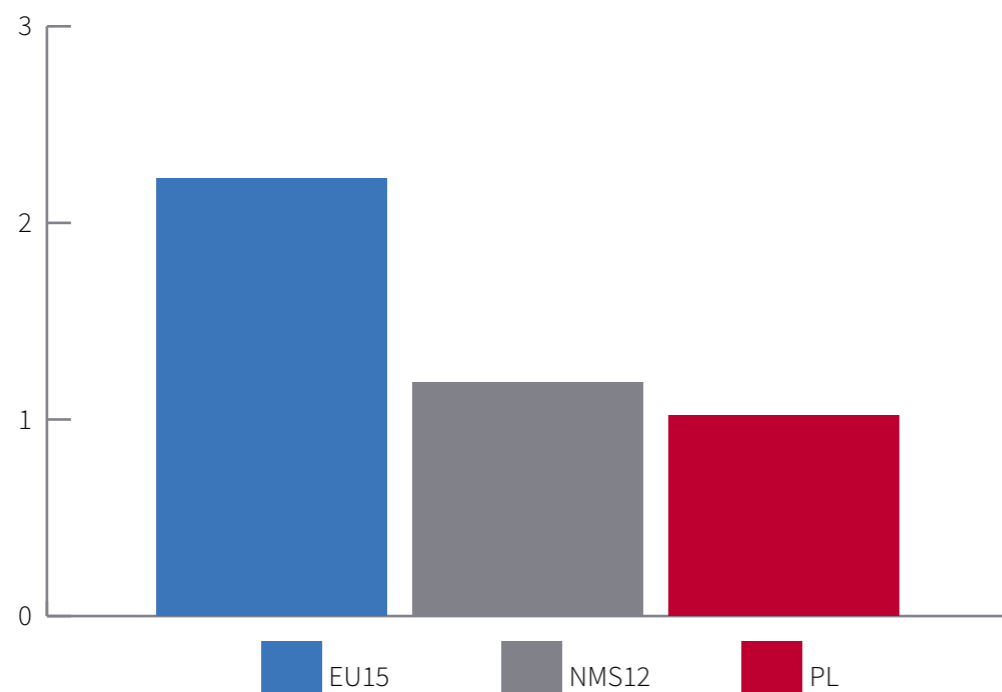
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Jeśli chodzi o **powody korzystania z dysku sieciowego, to – zgodnie z danymi Eurostatu – dla Polek najważniejsza jest możliwość używania plików z różnych urządzeń i miejsc (6% odpowiedzi) oraz możliwość dzielenia się plikami z innymi użytkownikami sieci (5% odpowiedzi)**. Pod tym względem Polki nie różnią się znacząco od mieszkanek innych krajów UE, z tym tylko zastrzeżeniem, że nadal użytkowniczek „chmury” w Polsce jest zauważalnie mniej niż w innych krajach Unii.

Nie powinien więc dziwić fakt, że wśród polskich użytkowniczek dysku internetowego najmniej jest również tych, które są skłonne płacić za dodatkową przestrzeń do przechowywania danych. W krajach Europy Zachodniej (EU15) już co pięćdziesiąta kobieta decyduje się na wykupienie dostępu do większej przestrzeni w „chmurze”, podczas gdy w Polsce praktyka ta dotyczy zaledwie 1% użytkowniczek sieci. Można jednakże zakładać, że polskie użytkowniczki sieci internetowej nie tyle nie wiedzą o możliwości wykupienia dodatkowej przestrzeni do przechowywania danych, co zwyczajnie jej nie potrzebują, z powodzeniem wykorzystując przestrzeń bezpłatną, udostępnianą na rozmaitych portalach i serwerach internetowych.

WYKRES 13

Kobiety wykupujące dostęp do większej przestrzeni w „chmurze” w UE – EU15, NMS12 i w Polsce (dane w procentach)

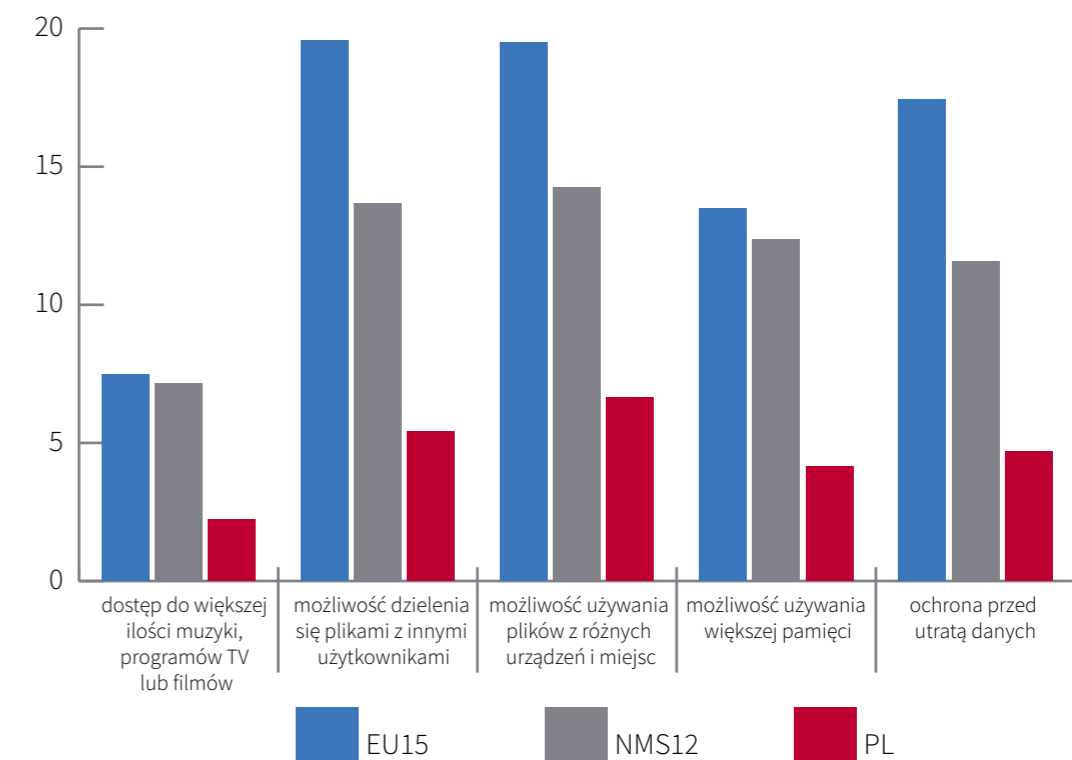

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Równie ciekawe jest także zgłębienie powodów, dla których wciąż znacząca grupa kobiet **nie decyduje się na korzystanie z dysku sieciowego („chmury”)**. Polki – podobnie jak inne Europejki – przyznają, że najchętniej zapisują pliki na własnych urządzeniach i nie dzielą się nimi *on-line* z innymi użytkownikami sieci. Co ciekawe, **tylko 2% Polek (a więc najmniej w całej Europie) przyznało, że nie korzysta z dysków sieciowych, bo nie posiada wystarczającej wiedzy na temat ich użytkowania**. Z jednej strony brzmi to pokrzepiająco, bo świadczy o wysokich deklaracyjnych kompetencjach cyfrowych polskich kobiet, z drugiej jednak – może to również wynikać z niskiej świadomości cyfrowej Polek, które nie są zapoznane ani z możliwościami, ani z zagrożeniami wynikającymi z przechowywania danych w sieci.

WYKRES 14

Powody nieużywania dysków internetowych wśród kobiet z Polski, krajów EU15 i NMS12 (dane w procentach)

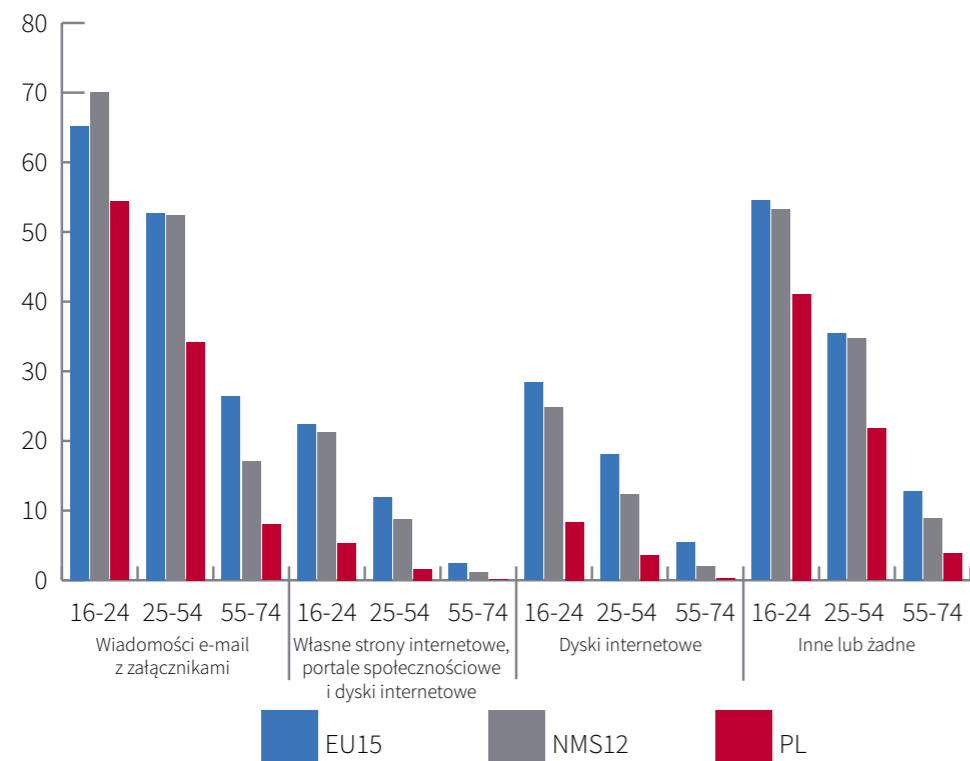

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Dyski sieciowe, czyli „chmury”, to jednak nie jedyne rozwiązania umożliwiające przesyłanie plików i dzielenie się danymi z innymi użytkownikami sieci. Do najbardziej popularnych narzędzi wymiany informacji należą poczta elektroniczna (*e-mail*), portale społecznościowe i strony internetowe.

WYKRES 15

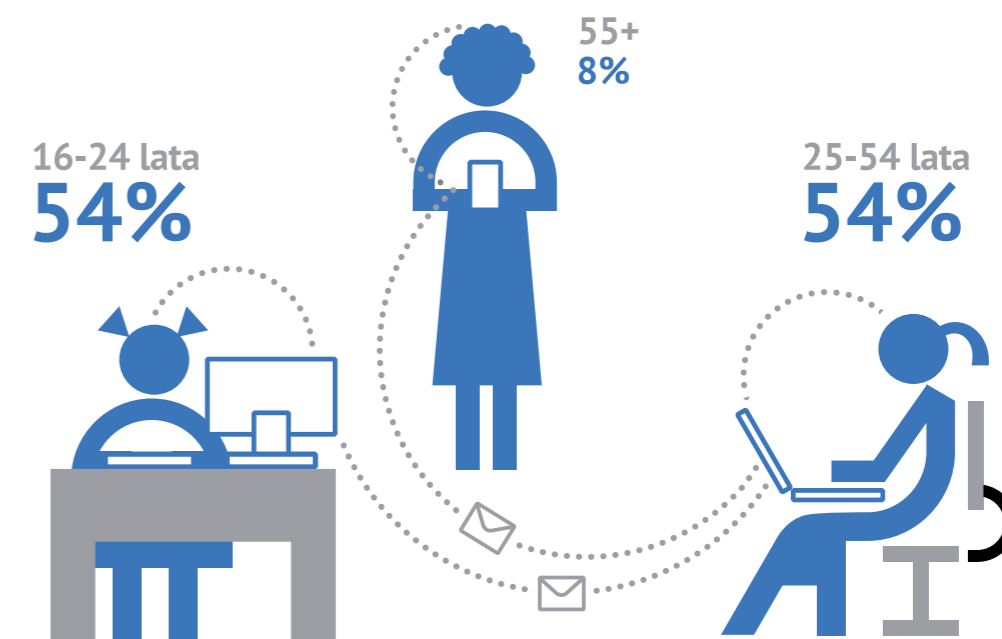
Programy/aplikacje używane przez kobiety w Polsce, krajach EU15 i NMS12 do dzielenia się dokumentami i zdjęciami (dane w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Biorąc pod uwagę deklaracje mieszkanek wszystkich krajów UE, zdecydowanie najczęściej z nich wybiera pocztę elektroniczną jako narzędzie do przesyłania danych. W kategorii wiekowej 16–24 lata w Polsce jest to 54% użytkowniczek sieci, w krajach EU15 – 65% – a w nowo przyjętych krajach UE – aż 70% kobiet korzystających z Internetu. W starszych grupach wiekowych odsetek ten wyraźnie spada, osiągając w kategorii wiekowej 55+ odpowiednio 8% dla Polek, 26% dla mieszkanek „starej” Unii i 17% dla kobiet z krajów NMS12.

Warto jednak zauważyć, że w każdej z wymienionych kategorii wiekowych Polki znajdują się na ostatnim miejscu, deklarując – w przeważającej większości – korzystanie prawie wyłącznie z poczty elektronicznej. Ten silny związek z tradycyjnym narzędziem komunikacji *on-line* może świadczyć o dość ograniczonych kompetencjach cyfrowych Polek, które nadal zachowują pewną dozę ostrożności względem bardziej innowacyjnych aplikacji sektora ICT.

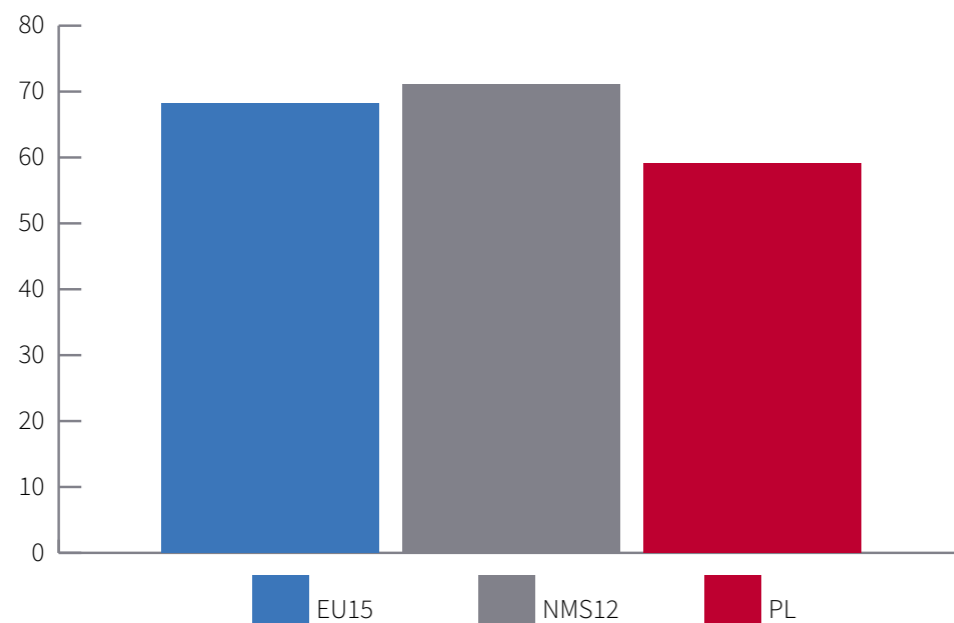
E-mail jest najbardziej popularny wśród młodszych Polek. Jedynie 8% kobiet w wieku 55+ korzysta z tego narzędzia.

SIEĆ DO PRACY CZY DO ROZRYWKI?

O wyższym poziomie zaawansowania cyfrowego może też świadczyć umiejętność posługiwania się internetowym oprogramowaniem do edycji zdjęć, obrazów i plików tekstowych. Poniższe wykresy ilustrują odsetek kobiet w Polsce, krajach EU15 i NMS12 deklarujących korzystanie z internetowych programów do obróbki różnego rodzaju dokumentów i obrazów.

WYKRES 16

Używanie oprogramowania internetowego do edycji dokumentów tekstowych i prezentacji multimedialnych (np. Google Docs, Office 365) przez kobiety w Polsce, krajach EU15 i NMS12 (dane w procentach)

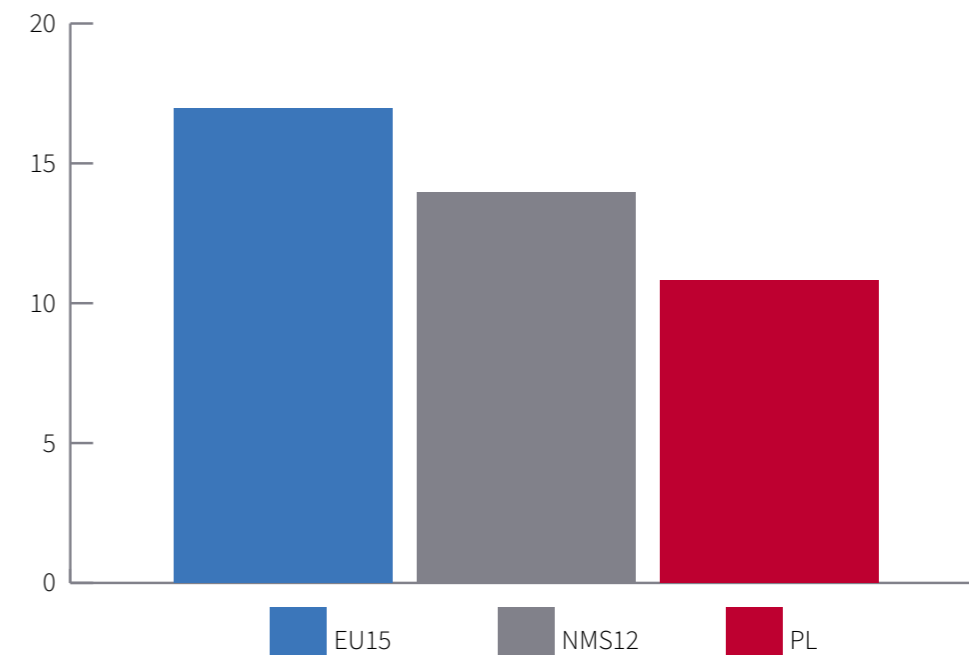

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Widać wyraźnie, że Polki najrzadziej spośród badanych mieszkanki Europy używają internetowych programów do edycji dokumentów (tę formę aktywności deklaruje niespełna 60% użytkowniczek sieci, podczas gdy w krajach EU15 i NMS12 jest ich o prawie 10 pp. więcej). Może to wynikać nie tylko z braku potrzeby stosowania takich narzędzi, ale też z niewiedzy na temat korzyści wynikających z ich użytkowania (np. możliwości współpracy kilorga użytkowników bez konieczności spotykania się „na żywo”). Analiza wykorzystywania internetowych edytorów zdjęć przynosi podobne wyniki – Polki także i pod tym względem znajdują się na szarym końcu w Europie (tylko 11% z nich przyznaje się do korzystania z programów typu Picasa), ustępując miejsca zarówno mieszkankom krajów „starej” Unii (17%), jak i krajów nowo przyjętych (14%).

WYKRES 17

Wykorzystywanie oprogramowania internetowego do edycji zdjęć (np. Picasa) przez kobiety w Polsce, krajach EU15 i NMS12 (dane w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Polskie kobiety osiągają najniższe w Europie wyniki, jeśli chodzi o korzystanie z narzędzi sieciowych (m.in. „chmury” i oprogramowania do edycji dokumentów i plików zdjęciowych). Warto więc zastanowić się nad przygotowaniem odpowiedniej kampanii informacyjnej, by **szerzyć wśród nich wiedzę** na temat możliwości, jakie daje umiejętne korzystanie z programów i aplikacji sektora ICT. **Uświadomienie kobietom korzyści wynikających ze stosowania programów komputerowych i udogodnień sieciowych w codziennym życiu wydaje się niezbędne dla podniesienia poziomu ich kompetencji cyfrowych.**

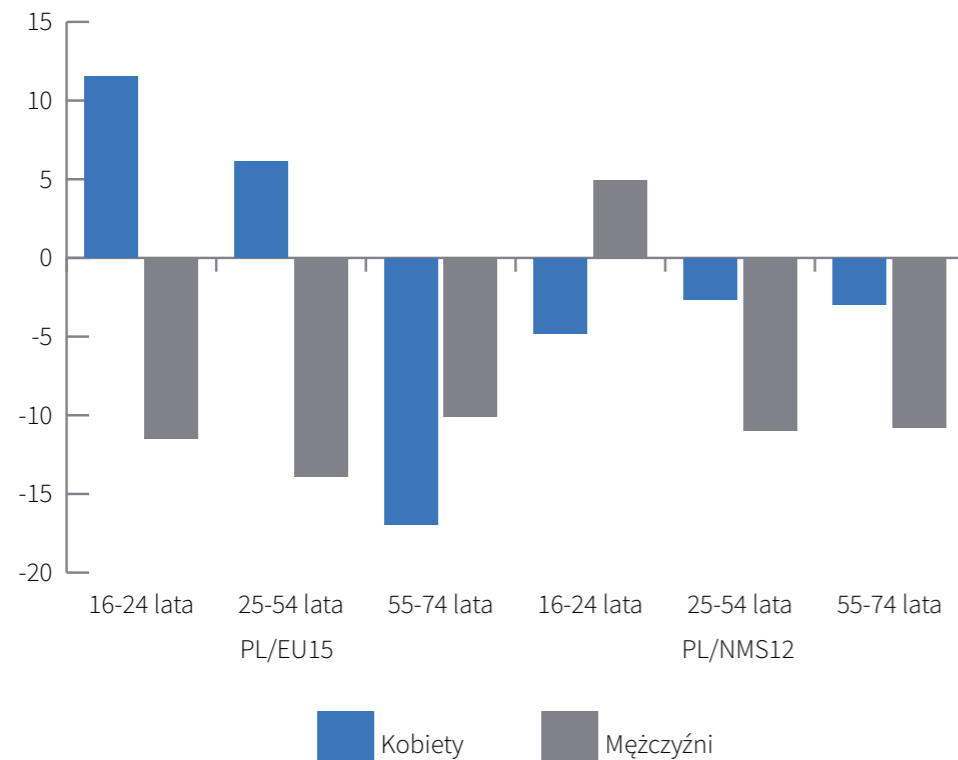
Co ciekawe, jeśli przyjrzeć się grupie użytkowników internetowych programów do edytowania plików tekstowych to zarówno w Polsce, jak i w krajach „starej” i „nowej” Unii we wszystkich kategoriach wiekowych przeważają kobiety. Można zatem przypuszczać, że **świadomość cyfrowa kobiet, jeśli chodzi o możliwość pracy nad plikami on-line, jest wyraźnie wyższa niż mężczyzn**, którzy zauważalnie rzadziej deklarują użytkowanie internetowych edytorów tekstów.

Odwrotny trend obserwowany jest w przypadku internetowej obróbki zdjęć, w której zarówno w Polsce, jak i w krajach NMS12 przodują mężczyźni. Jedynie w państwach „starej piętnastki” odsetek kobiet i mężczyzn korzystających z programów graficznych on-line jest porównywalny (różnica wynosi zaledwie 2 pp.), co może świadczyć o równym, wysokim poziomie posiadanych przez nich kompetencji cyfrowych.

Nie mniej popularną formą korzystania z przestrzeni internetowej, obserwowaną wśród użytkowników sieci, jest słuchanie muzyki oraz oglądanie filmów *on-line*. Poniższy wykres prezentuje porównanie tego typu aktywności podejmowanej przez kobiety i mężczyzn w Polsce oraz w krajach UE15 i NMS12, z uwzględnieniem podziału na grupy wiekowe.

WYKRES 18

Korzystanie z serwisów umożliwiających słuchanie muzyki lub oglądanie filmów przez Internet – różnice między Polską a krajami EU15 i NMS12 w podziale na kategorie wiekowe kobiet i mężczyzn (w punktach procentowych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Polskie kobiety w wieku 16–54 lata częściej używają serwisów umożliwiających słuchanie muzyki i oglądanie filmów *on-line* niż odpowiadające im wiekiem mieszkanki krajów „starej piętnastki”, nieco rzadziej natomiast niż mieszkanki krajów „nowej” Unii. Sytuacja odwraca się w przypadku starszych Polek, które wyraźnie odstają na tle innych mieszkanek Unii Europejskiej, deklarując wyjątkowo małe zainteresowanie portalami filmowymi i muzycznymi (tylko 32% użytkowniczek w wieku 55–74 lata korzysta z multimediiów w trybie *on-line*).

Można zatem wnioskować, iż **młode kobiety w Polsce są szczególnie aktywne w obszarze korzystania z serwisów muzycznych i filmowych, wyprzedzając swoje rówieśniczki z krajów EU15 o prawie 12 pp.** Wraz z wiekiem obserwuje się jednak wyraźny spadek tej aktywności, wynikający z braku zainteresowania rozrywką *on-line* lub niedostatkami umiejętności niezbędnymi do korzystania z tego typu portali internetowych.

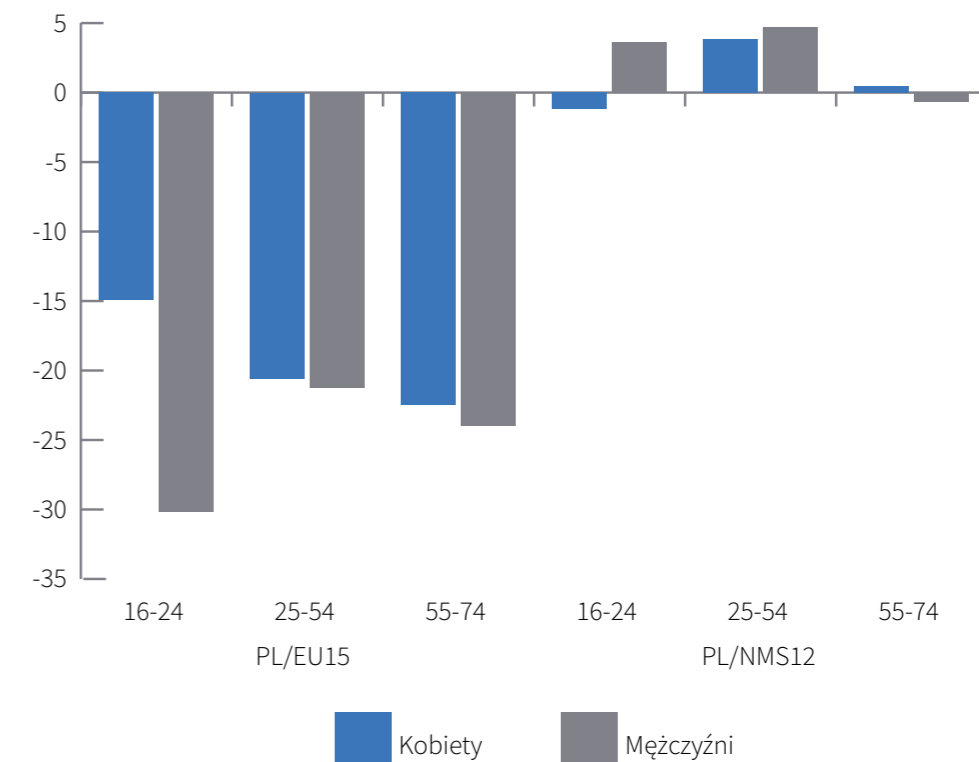
Jeśli chodzi o mężczyzn, to należy zauważyć, że w porównaniu z mieszkańcami krajów Europy Zachodniej (tj. EU15) **polscy mężczyźni we wszystkich kategoriach wiekowych przejawiają widocznie mniejszą aktywność na portalach filmowych i muzycznych niż ich europejscy rówieśnicy.** Jedyne w zestawieniu w młodymi mieszkańcami krajów NMS12 Polacy wypadają lepiej, deklarując większe zainteresowanie multimediami sieciowymi o ok. 5 pp. niż ich sąsiedzi z krajów „nowej” Unii.

A MOŻE ZAKUPY BEZ WYCHODZENIA Z DOMU?

Za kolejny **wskaźnik rozwiniętych kompetencji cyfrowych można uznać korzystanie ze sklepów internetowych i robienie zakupów *on-line* za pośrednictwem różnorodnych portali zakupowych.** Ze względu na dużą wygodę towarzyszącą tego typu transakcjom, coraz więcej osób decyduje się na zakupy w sieci, oszczędzając przy tym czas, a nierzadko i pieniądze. Należy jednak przypuszczać, że na korzystanie ze sklepów w Internecie decydują się przede wszystkim osoby, które w środowisku internetowym czują się pewnie, tj. osiągnęły już pewien poziom kompetencji cyfrowych i nie mają obaw przed dokonywaniem transakcji *on-line*. Ważne wydają się również coraz częściej akcentowane obawy przed udostępnianiem danych osobowych portalom i osobom niepowołałym, na co zwrócono uwagę m.in. w raporcie PwC, pt. *Achieving total retail*³.

WYKRES 19

Osoby, które dokonały zakupu *on-line* w przeciągu ostatnich 12 miesięcy – różnice między Polską a krajami EU15 i NMS12 w podziale na kategorie wiekowe kobiet i mężczyzn (w punktach procentowych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

³ https://www.pwc.com/en_GX/gx/retail-consumer/assets/achieving-total-retail.pdf.

Dane dotyczące e-zakupów pokazują, że **zarówno polskie kobiety, jak i mężczyźni zostają daleko w tyle za swoimi rówieśnikami z krajów EU15**. Największe różnice obserwowane są w przypadku młodych mężczyzn (w wieku 16–24 lata), którzy aż o 30 pp. rzadziej korzystają z zakupów w Internecie niż ich zachodnioeuropejscy rówieśnicy. Nieco mniejsza przepaść dzieli młode kobiety w Polsce i odpowiadające im wiekiem mieszkanki krajów „starej” Unii – wynosi ona trochę ponad 15 pp. Bardziej pokrzepiające jest porównanie mieszkańców Polski z sąsiadami z krajów NMS12 – jedynie w przypadku młodych kobiet (16–24 lata) i najstarszych mężczyzn (55–74 lata) obserwuje się niedostatek aktywności Polaków w sektorze zakupów *on-line* – w pozostałych kategoriach wiekowych to Polki i Polacy nieznacznie wyróżniają się na tle mieszkańców krajów „nowej” Unii (różnice te nie są jednak znaczące, sięgają niecałych 5 pp.).

E-KRYTYCYZM POLEK

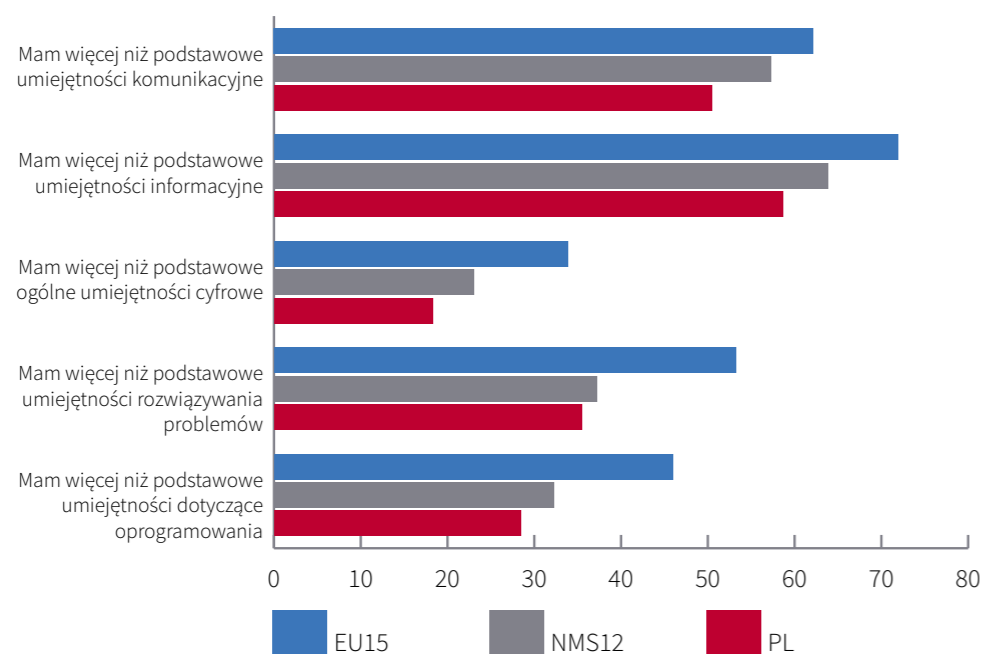
Analizując poziom kompetencji cyfrowych użytkowników sieci internetowej warto również zwrócić uwagę na wymiar deklaracyjny, tj. własną ocenę posiadanych umiejętności komputerowych. Dla celów prowadzonej analizy, zdolność do pracy z komputerem i siecią internetową zoperacjonalizowana została za pomocą pięciu kategorii:

- umiejętności dotyczące oprogramowania,
- umiejętności rozwiązywania problemów,
- ogólne umiejętności cyfrowe,
- umiejętności informacyjne,
- umiejętności komunikacyjne.

Każdy z wymienionych obszarów kompetencji cyfrowych można rozpatrywać na kilku poziomach, począwszy od niedostatecznego, reprezentowanego przez osoby wykluczone cyfrowo, poprzez podstawowy, deklarowany przez przeciętnych użytkowników sieci, aż po poziom ponadpodstawowy, którym mogą poszczycić się osoby dobrze zorientowane w ICT.

WYKRES 20

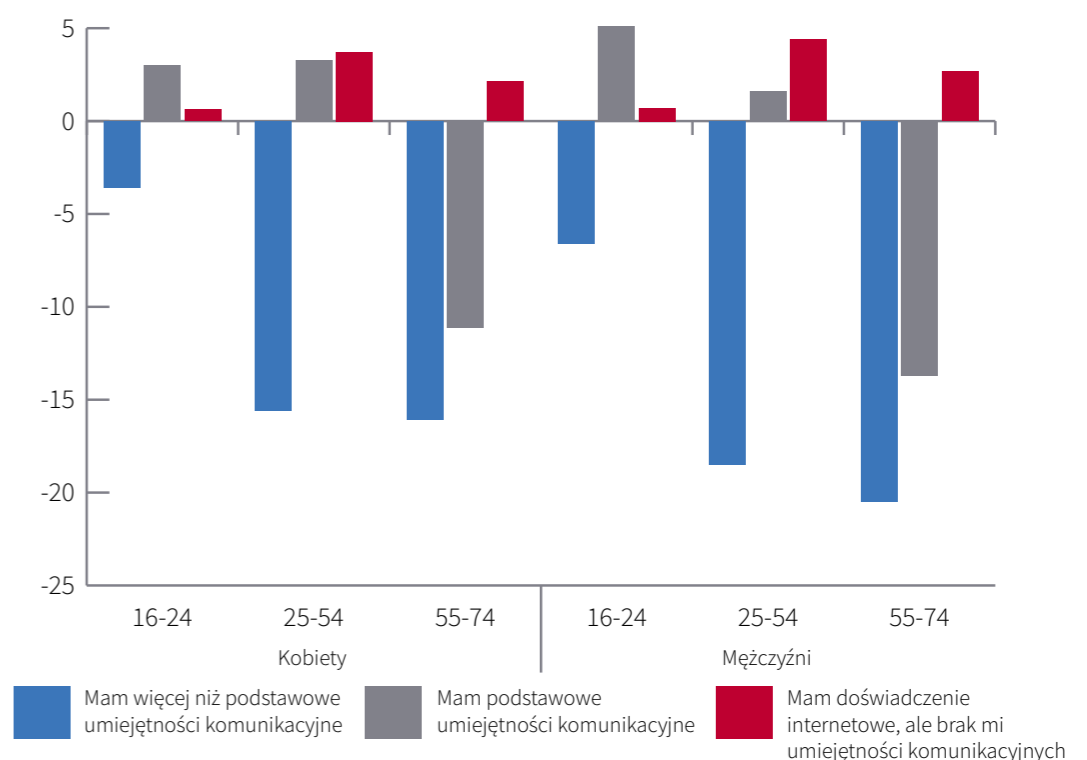
Ponadpodstawowe umiejętności cyfrowe wśród kobiet w Polsce, w krajach EU15 i NMS12 (dane w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

WYKRES 21

Umiejętności komunikacyjne kobiet i mężczyzn w Polsce w porównaniu z mieszkańcami krajów EU15 w podziale na kategorie wiekowe (w punktach procentowych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W przypadku umiejętności informacyjnych, programistycznych i zdolności rozwiązywania problemów komputerowych sytuacja wygląda podobnie – Polki deklarują wyraźnie rzadziej posiadanie ponadpodstawowych kompetencji w tym zakresie niż ich europejskie rówieśniczki zarówno z krajów „nowej” Unii, jak i „starej piętnastki”. Sytuacja polskich mężczyzn nie różni się znacząco – także i oni wypadają relatywnie najgorzej na tle innych mieszkańców krajów europejskich.

CO Z TEGO WYNIKA?

Postęp technologiczny u progu XXI wieku nabrał wyjątkowego tempa – **nowe technologie przenikają już praktycznie wszystkie obszary naszego życia**, począwszy od sfery pracy zawodowej, w której wykorzystuje się zaawansowane wsparcie ICT, poprzez kontakty towarzyskie, w dużej mierze zapośredniczone przez urządzenia cyfrowe (telefony komórkowe, komunikatory internetowe itd.), aż po praktyki życia codziennego, w których – choć często niezauważone – niezwykle przydatne stają się udogodnienia technologiczne (jak np. umawianie wizyt w urzędach czy załatwianie spraw formalnych *on-line*). Raport służy ocenie aktywności cyfrowej kobiet w Polsce w porównaniu z ich rówieśniczkami z innych krajów Unii Europejskiej, a także względem polskich mężczyzn.

Biorąc pod uwagę wszystkie omówione tu aspekty aktywności cyfrowej Polek, można stwierdzić, że **kobiety w wieku 16–54 lata nie są w szczególny sposób narażone na wykluczenie ze środowiska cyfrowego**. Istnieją wprawdzie obszary ich widocznie słabszych kompetencji (m.in. korzystanie z „chmury” czy dokonywanie zakupów *on-line*), jednak – dla kontrastu – wyraźnie przodują one na tle krajów Europy Zachodniej pod względem częstotliwości korzystania z komputera oraz aktywności multimedialnej, tj. słuchania muzyki i oglądania filmów *on-line*. Można zatem stwierdzić, że to właśnie młode Polki (w wieku 16-24 lata) mają szansę stać się tytułowymi Agentkami Cyfrowej Zmiany, upowszechniającymi kompetencje cyfrowe w społeczeństwie polskim. Ich misją powinno być jednakże nie tylko propagowanie korzystania z komputera czy Internetu, ale też – a może wręcz przede wszystkim – uświadamianie osobom w różnym wieku korzyści płynących z posiadania zaawansowanych kompetencji cyfrowych. Szczególnie istotną rolę mogą w tym przypadku odegrać sieci relacji nieformalnych (kontaktów rodzinnych i towarzyskich), dzięki którym możliwa stanie się międzypokoleniowa transmisja dobrych wzorów i praktyk.

Znacznie mniej optymistycznie prezentuje się za to sytuacja **polskich mężczyzn, którzy pod względem ucyfrowienia zostają wyraźnie w tyle nie tylko za krajami „starej piętnastki”, ale i „nowej” Unii**. Pod względem częstotliwości korzystania z sieci internetowej, a także dokonywania zakupów *on-line* czy używania portali multimedialnych, **polskich mężczyzn dzieli przepaść od przeciętnych zachodnioeuropejskich użytkowników sieci (a różnice te sięgają nawet 30 pp.)**. Można zatem zapytać, czy to jednak nie polscy mężczyźni są grupą bardziej narażoną na wykluczenie z rzeczywistości cyfrowej i czy to nie do nich powinny być kierowane działania zaradcze?

Nie bez znaczenia pozostaje również fakt zaskakująco niskiej samooceny Polek, jeśli chodzi o własne umiejętności cyfrowe. Zarówno na tle mężczyzn, jak również kobiet z innych krajów Unii Europejskiej Polki najsurowiej oceniają swoje możliwości informatyczne, być może zniechęcając się w ten sposób do częstszego korzystania z udogodnień cyfrowych. **Warto więc zwrócić uwagę na uświadamianie kobietom w wieku 16–54 lat posiadanych przez nie kompetencji cyfrowych, z których część z nich, bez wątpienia, nie zdaje sobie sprawy.**

Zupełnie inaczej prezentuje się **sytuacja polskich kobiet w wieku 55+, które zostają wyraźnie w tyle za swoimi europejskimi rówieśniczkami z krajów EU15 i NMS12**. Na podstawie przeanalizowanych danych można stwierdzić, że Polki z tej kategorii wiekowej są nie tylko szczególnie narażone na wykluczenie cyfrowe, ale – zajmując ostatnie miejsca w prawie wszystkich kategoriach aktywności komputerowej omawianych w niniejszym raporcie – są już, do pewnego stopnia, wykluczone z rzeczywistości komputerowej. Z tego powodu to właśnie do nich kierowane powinny być kampanie informacyjne i działania aktywizacyjne mające na celu uświadomienie im korzyści płynących z umiejętnego posługiwania się technologiami sektora ICT. Technologiami, które – jak pokazują przytoczone w raporcie dane – nie sprawiają trudności kobietom 55+ z innych krajów Europy.

FAKTY, FAKTY, FAKTY...

Młode Polki (16-24 lata) deklarują najwyższą częstotliwość korzystania z komputera (prawie 88% pytanym wskazało odpowiedź „codziennie”).

Młode kobiety w Polsce są szczególnie aktywne w obszarze korzystania z serwisów muzycznych i filmowych, wyprzedzając swoje rówieśniczki z krajów EU15 o prawie 12 pp.

Aż 99% młodych Polek (16–24 lata) korzysta z Internetu – dorównują pod tym względem swoim rówieśniczkom z krajów EU15, prześcigając młode mieszkanki krajów NMS12 o 2 pp.

Wśród Polek w kategorii wiekowej 55+ zaledwie 37% badanych wykorzystywało komputer w ciągu ostatniego roku (dla porównania – w krajach EU15 było ich ponad 61%).

Polki 55+ najrzadziej korzystają też z sieci internetowej (tylko 36% respondentek przyznaje się do surfowania w Internecie, podczas gdy w krajach EU15 jest ich ponad 60%).

Polki zajmują ostatnie miejsce w Europie pod względem korzystania z dysku sieciowego – tylko 8% z nich deklaruje używanie tzw. „chmury”.

AUTORKA RAPORTU

JUSTYNA POKOJSKA — socjolożka, doktorantka w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, współpracowniczka DELab UW, badaczka specjalizująca się w badaniach relacji międzygrupowych i międzykulturowych.

DECLAB

DELAB

Digital Economy Lab (**DELab UW**), czyli Laboratorium Gospodarki Cyfrowej Uniwersytetu Warszawskiego, łączy różne dyscypliny i środowiska naukowe, by wspólnie działać na rzecz nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, oraz wspierać badawczo innowacyjne sektory polskiej gospodarki. Misją DELab UW jest określenie warunków, w których nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne oraz innowacyjne przedsięwzięcia najlepiej działają na rzecz człowieka i całych społeczeństw, a dzięki temu efektywnie pracują na wzrost gospodarczy i wzmocnienie więzi społecznych.

